

י"ג זמן קהילה לכל היא
הכנה לפורים, שנת תשע"ו

מסכת מגילה דף ב. – "מגילה נקראת" עד "י"ג זמן קהילה לכל היא"

רש"י – ד"ה זמן קהלה

אסתר – פרק ט

טו וַיִּקְהֲלוּ הַיְהוּדִים (הַיְהוּדִים) אֲשֶׁר בְּשׁוּשָׁן, גַּם בַּיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אָדָר, וַיַּהֲרֹגוּ בְּשׁוּשָׁן, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ; וּבַבֹּרָה לֹא שָׁלְחוּ, אֶת-יָדָם. טז וַשָּׂאֵר הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּמַדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהְלוּ וַעֲמַד עַל-נַפְשָׁם, וְנוֹחַ מֵאִיְבֵיהֶם, וְהָרוּג בְּשִׁנְאֵיהֶם, חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים אָלֶף; וּבַבֹּרָה--לֹא שָׁלְחוּ, אֶת-יָדָם. יז בַּיּוֹם-שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר, לְחֹדֶשׁ אָדָר; וְנוֹחַ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ, וַעֲשֵׂה אֹתוֹ יוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה. יח וְהַיְהוּדִים (וְהַיְהוּדִים) אֲשֶׁר-בְּשׁוּשָׁן, נִקְהְלוּ בְּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר בּוֹ, וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר, בּוֹ; וְנוֹחַ בְּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ, וַעֲשֵׂה אֹתוֹ, יוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה. יט עַל פֶּן הַיְהוּדִים הַפְּרוּזִים (הַפְּרוּזִים), הַיִּשְׁבִּים בְּעָרֵי הַפְּרוּזוֹת עֲשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אָדָר, שִׁמְחָה וּמְשֻׁתָּה וְיוֹם טוֹב; וּמְשַׁלַּח מְנוֹת, אִישׁ לְרֵעֵהוּ. כ וַיִּכְתֹּב מְרַדְכָי, אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה; וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְהוּדִים, אֲשֶׁר בְּכָל-מַדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ הַקְּרוּבִים, וְהָרְחוֹקִים. כא לְקִים, עֲלֵיהֶם לֵהוֹיֹת עֲשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אָדָר, וְאֵת יוֹם-חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ: בְּכָל-שָׁנָה, וְשָׁנָה. כב פְּיָמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְהוּדִים מֵאִיְבֵיהֶם, וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּד לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב; לַעֲשׂוֹת אוֹתָם, יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה, וּמְשַׁלַּח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וּמְתָנוֹת לְאֲבִינִים.

רא"ש – סימן א' [כמה קושיות על פירש"י; וכן הקשה רשב"א, ריטב"א, ר"ן, תוספות הרא"ש]

• שיטת ר"י [ע"פ הירושלמי]

• שיטת ר"ת

• ע"ן ספר ראש י"ג ז"ה ע"פ פירוש

טורי אבן - מסכת מגילה דף ב.

י"ג זמן קהילה לכל היא. פירש"י הכל נקהלו להנקם מאויביהם בין בשושן בין בשאר עיירות הלכך ל"צ קרא לרבוויי שיהי ראוי לקריאה דעיקר הנס בו היה. וכתבו המפרשי שהקשה ר"ת דלאו זמן מלחמי גורם לקריאה אלא זמן נייחא כדכתי' כימים אשר נחו היהודים? ונ"ל דאין זה קושיא כ"כ דכיון דזמן נייחא ראוי לקריאה כ"ש זמן מלחמה שהוא עיקר הנס. אבל לי קשה דאם איתא דטעמא דא"צ לרבוויי ל"ג משום דעיקר הנס בו היה, א"כ אמאי אין קורין בו אלא הכפרים וביום הכניסה דוקא? יהיה ראוי לקריאה לעולם ולכל אדם דומיא ד"יד וט"ו כיון שהוא עיקר הנס? ואע"ג ד"יד וט"ו גופייהו אינו זמן קריאה לכל אלא י"ד לעיירות וט"ו למוקפין, ה"ט: דהני בנוח תליא והנוח לא היה שוה לכל, דבשושן לא היה נוח עד ט"ו ובשאר עיירות ב"ד והושוו כל המוקפין לשושן, אבל זמן מלחמה ד"ג הי' שוה ב"ג לכל ואם איתא דמש"ה ראוי לקריאה יהי זמן קריאה לכל ולעולם?

קרבן נתנאל (על הרא"ש) – אות ב, בשם הפרי חדש

חשק שלמה – מסכת מגילה דף ב.

קונטרס חנוכה ומגילה – סימן א

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

ב.

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"ה הלכות
מגילה כולל ד פתח
פ"ד טו ע"ה ח"ט ט"ו
תוספת פ"ה ח
ב ב מ"י ט הלכות
טו ט"ז ט"ח ט"ט
ג ג מ"י ט הלכות
ט פתח ט"ז
ד ד מ"י פ"ה הלכות
מגילה כולל ג
ה ה מ"י פ"ה הלכות
מגילה כולל ג
ו ו מ"י פ"ה הלכות
מגילה כולל ג
ז ז מ"י פ"ה הלכות
מגילה כולל ג
ח ח מ"י פ"ה הלכות
מגילה כולל ג
ט ט מ"י פ"ה הלכות
מגילה כולל ג

מסוף רש"י

כפרין כל פ"ה פ"ה
מקום ארוך, שבתים
מכל נ"ל, ונ"ל וי"ח פ"ה
גדולה י"ח ו' ו' ו'
ע"כ כ"ח פ"ה ב ב
ה"פ

רבינו חננאל (הבדק)

במגילה, ולא כתיב וכן,
או מונס ודכ"ט ומונל של
פרוק לא הוא ומונל של
כ"ח, אלא כתיב ודכ"ט.
ריקון מ"ה ב' ומונל
הרבה חקנו להם חכמים
הון י"א י"ב, שני ימים
כנו י"ד ו"ו, אבל י"ז
לא צ"ח ל"ח, ודכ"ט
דהון ומונל קרילה לכל,
ולא יחון לומר י"ז י"ז,
דכ"ט ולא כתיב, לומר
אין לו לעבר ולעשה
א"י המוריס חתו י"ז י"ז,
ר שמואל בר חמני
ריקן כתיב, לכתוב חתו
עשר ושמע עשר כ"ו,
ואיך כתיב לזכרון ומונל
דכ"ט, כלומר כ"ח ה"ס
אשר נמו בהם, עשר
אותם נמי ש"ח, כ"ח
ר יחון כשהו זו מגילה
לקראת כ"ח כ"ח וכו'
שעשית ספרה, כ"ח ר'
עקבא הן, אבל חכמים
אומרים אין קורין אותה
אלא כמותה, הון ר'
א"י כתיב, ודכ"ט ומונל
יהיה דתיא אפר ר'
יהיה יחון קורין כ"ח
כ"ח כ"ח כ"ח כ"ח כ"ח
כתיב, כלומר כ"ח
שמן שם שפר להחליל
החכמי הוסיפו, ישראל
ש"ח על ארמתן, אבל
ענה א"י כ"ח כ"ח ר'
השנים כתיב, הואיל
ומסתכלין בה אין קורין
אותה אלא כמותה, ר'
יהיה אליבא דבאן,
א"י יוסא אליבא דר'
עקבא אפילו כ"ח הון
קורין אותה כ"ח וכו'
וכ"ח, הוא תקבא אנשי
כמה הגדלה הן, אלא
רדאי ר יהודה אליבא
דרבנן ובזמן שהשנים
כתיב ישראל שרוין
על ארמתן כ"ח קורין
כ"ח כ"ח ח"ב ח"ב ח"ב
יחון, איבא דאמרי אמר
דכ"ח ו' ומונל הן,
אבל חכמי ארמתן כ"ח
הון הואיל ומסתכלין
בה, החכמים מסתכלים
בקיאת המגילה, כי כ"ח
קריאת המגילה חתילין
משה פורס לנינים
ושלחן להם כמותה, אין
קורין אותה אלא כמותה
כ"ח, הואיל שאמרי כ"ח
ד"ל כ"ח ומונל הן,
ומסתכלין, וי"ח ומונל
השנים כתיב, שיכולין
ישראל להגיד ודתיב
ואין עליהן ספרה, [אבל
בזמן זה שסתכלין אין קורין אותה אלא כמותה, אבל אמר כן שנינו, תניא נבי רבי (בב"ב)

מגילה נקראת פרק ראשון כה ולקמן
מפסד וחולין (לא פתוח ולא יוסר, לא פתוח מ"ח ולא
יותר מנ"ו: מימוס יהושע, נבמיס) מפרס לה: אלא שהכפרים מקדימין
ליום הכניסה, כלומר מחלף שהמוקפין קורין כ"ט ושאלו מוקפין
קורין כ"ד הרי הכל כולל זה ה"ט
מסתמך י"ח י"ב אלא שהכפרים
נמנו וזהו חכמים רשות הקדים
קריאתה ליום הכניסה יוס שני בשבת
שלפני י"ד או חמשי בשבת שהוא
יוס כניסה שהכפרים מתחננין
לעירות למשפט לפי שבת דיעין
יושין בעירות נשני וחמשי כמקנה
עזאל וי"ח ד"ה ט"ז, והכפרים ח"ט
נפילין גדולות וזכרון שיקראנה להם
אלה מלכני העיר ולא העירימוס
חכמים להחמיר ולנה כיום י"ד
ופעמים שזם הכניסה י"ג ופעמים
שהוא כ"ח: אל ארבעה עשר לביום
עברז שש עירימוס ומוקפין חומה
קורין בו כיום, שאין קריאת המגילה
בשבת גזירה שמה יענה נד"ח, וא"ח
יחמיר המוקפין עד אשר שבת הוה
ליה ט"ו ואמר קרא"ח ולא יעבור: אל
ליום אחר שש כפרים מקדימין
ליום הכניסה, הוה ליה י"ח, וט"י
לא משתמך לה יוס הכניסה שלפני
פורס מוקדס לו דמיוס הכניסה
ליום הכניסה (ה מקדמין: ג"ח)
ה"ג מנל מנל כדכתיב למישר לקמן
וכו', והכי פירושא מנל ד"ח י"ב
ו"ג מו לקריאה ד"ד וט"ו הוה דכתיב
בקרא וקא מדרג גמרה מנל נמיה
ה"ח על מונה ה"ח אלא חכמים
הקילו עליהן כדכתיב למישר לקמן:
כ"ד שיפסקו, שיכו פתיח כיום פורס
למסקין לרבי קטור פורס לנני
העירימוס: אן הכי קאמרינן, אן
דמיכתיב לן מנל הכי קאמרינן:
פכ"ד, מדהקילו חכמים על הכפרים
הקדים על כתיב אנשי כמות הגדולה
שמקיס ימי מרדכי והאמר אל שמה
הפורס וקריאת המגילה כוליה הכי
ימני תקון ומנו רשות לקרות:
ר"ח פלקא דעמך, י"ד וט"ו תקון
הכמוסין נמניה ותו לא: פ"ח א"ט
רבנן, דמתיירו ועקרו הקנתא
והמירו להקדים נמניה: אלא
פשיטא אינוס קסון, וכוין לחינה
תקון ודאי וזמניה נמניה אסתר:
היני דמיכתיב לן היכל רחמא ומנל:
לגופיט, ל"ד וע"ה המפורסין כספר:
לימא קרא, אל ימי הפורס האלה
בזמן דמשמע בזמן המפורס להם:
ואפ"ה פכתי ליה, ה"ח נקט ומניס
לשן כניס: ומונל, אל מוקפין לאו
חמט של פריס לוי כמות כזמן הוה
משמע זמן אחד לשניהן אז כעו
ליקרו נדרסירק ואי כעו ליקרו

נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד כ"ח לא פחות
ולא יותר "כ"ח המוקפין חומה מימות
יהושע בן נון קורין כ"ח: כפרים ועירימוס
גדולות קורין בי"ד י"א אלא שהכפרים מקדימין
ליום הכניסה כיצד חל להיות י"ד בשני
כפרים ועירימוס גדולות קורין בו כיום ומוקפות
חומה למחר חל להיות בשלישי או ברביעי
כפרים מקדימין ליום הכניסה ועירימוס גדולות
קורין בו כיום ומוקפות חומה למחר חל
להיות בתמישי כפרים ועירימוס גדולות קורין
בו כיום ומוקפות חומה למחר חל להיות
ע"ש כפרים מקדימין ליום הכניסה ועירימוס
גדולות ומוקפות חומה קורין בו כיום חל
להיות בשבת כפרים ועירימוס גדולות מקדימין
וקורין ליום הכניסה ומוקפות חומה למחר
חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום
הכניסה ועירימוס גדולות קורין בו כיום ומוקפות
חומה למחר: ג"ח מגילה נקראת בי"א מנל
מנל כדכתיב למישר לקמן (ה חכמים הקילו
על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה
כ"ד שיפסקו מים ומוון לאחיהם שבכרכים
אן הכי קאמרינן מכ"ח כוליהו אנשי כנה"ג
תקנינהו דאי מ"ד אנשי כנה"ג י"ד וט"ו תקון
אתו רבנן ועקרו תקנתא דתיקינו אנשי כנה"ג
והתנן י"א י"ב יכול לבטל דברי כ"ד
כתיבו א"ח גדול ממנו בחכמה וכמוסין אלא
פשיטא כוליהו אנשי כנה"ג תקינו היבא
רמיזא אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן
אמר קרא ילקיים את ימי הפורס האלה
בזמניהם ומניס הרבה חקנו להם האי מיכתיב
ליה לגופיה א"ח לימא קרא זמן מאי ומניהם
ומניס טובא ואכתי מיכתיב ליה ומנו של זה
לא כומנו של זה א"ח לימא קרא ומנס מאי
ומניהם משמע מינה כוליהו אימא ומניס טובא
ומניהם דומיא דרומנס מה ומנס תרי אף
ומניהם תרי ואימא תריסר ותליסר כ"ד אמר
רב שמואל בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא
ולא צריך לרבויה הכא נמי י"ג זמן קהילה לכל
היא ולא צריך לרבויה ואימא שיתסר ושיכסר
י"ולא יעבור כתיב ור' שמואל בר נחמני אמר
ואימא

האימא ותיסר אשר נחו בהם היהדים ימים כימים לרבות י"א וי"ב ואימא
תריסר ותליסר א"ר ש"ר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויה ואימא
כתיב ר"ש בר נחמני מ"ח לא אמר בזמניהם זמן ומנס ומניהם ליה ורב שמן בר אבא מ"ח לא
אמר מכימים אמר לך ההוא לדורות הוא דכתיב אמר רבה בר רב הנה א"ר יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה
דדריש זמן ומנס ומניהם אבל חכ"א אין קורין אותה אלא כמותה מיכתיב א"ר יהודה מ"ח ומנס ומניהם
כתיבן ישראל שרוין על ארמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא כמותה רבי יהודה
אליבא דבאן אליבא דר"ע אפילו בזמן הזה היא איתא להאי תקנתא אלא לאו אליבא דרבנן ובזמן
שהשנים כתיבן ישראל שרוין על ארמתן מידא קרינן חיובתא דרבי יוחנן חיובתא א"ר אמר רבה בר
רב הנה אמר ר' יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה אבל חכמים אמרו בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין
אותה אלא כמותה תניא הכי אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהשנים כתיבן ישראל שרוין על ארמתן
אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא כמותה רב אשי קשיא ליה דר' יהודה אדר' יהודה

בזמן זה שסתכלין אין קורין אותה אלא כמותה, אבל אמר כן שנינו, תניא נבי רבי (בב"ב) 40
ל"ח עין נקטין ע"ה פ"ה 41 (ג) ה"ח חכמי נמלחמס מנס מה הלכו ור"ח יעקבא אל רבתי אל פ"ה ו"ל

(דף ב ע"א י ע"ב)

פרק ראשון

א דף ב ע"א | **מגילה** נקראת גמרא כשר בשנים כשר בשלשה עשר בארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר. כרצון המוקפין טומה מינעו יהושע ק טן קורין | בחמשה עשר ועשרות גדולות קורין בארבעה עשר. אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. כיצד הל' להיות בשני כפרים ועשרות גדולות קורין ביום ומוקפין טומה למחר הל' להיות בשלשי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה ועשרות גדולות קורין ביום ומוקפין טומה למחר הל' להיות בחמישי כפרים ועשרות גדולות קורין ביום ומוקפין טומה למחר הל' להיות בערב שנה כפרים מקדימין ליום הכניסה ועשרות גדולות ומוקפין טומה למחר הל' להיות ביום חל להיות בשנה כפרים ועשרות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפין טומה למחר הל' להיות אחר השנה כפרים מקדימין ליום הכניסה ועשרות גדולות קורין ביום ומוקפין טומה למחר:

גבו' היכא דנחיה אחר רב שמן בר' אבה אחר רב יוחנן אמר קרא לקיים לה ימי הסודים האלה במניניהם זמנים הרבה תקנו להם חכמים ואימא זמנים טובה ומנייהם דומיא דזמני דמא זמנים מרי חף ומנייהם מרי ואימא תרשר וחליזר וכו' אחר רב שמואל בר יוחנן אמר ר' יוחנן אמר ר' יוחנן אמר ר' יוחנן אמר ר' שנקלו לנמוד על נפשם ולכן לא נדון קרא ולא נהיה דנהי דנקלו ביום כיון שקעבו הקריאה בי"ד ובחמשה עשר מנה לן שיכולין לקרות ב יוד דלא וזמן המלחמה גורמת הקריאה אלא זמן המנוחה כדכתיב כימים אשר נמו חסם יהושע וגו'. ונראה לרבי' דלוקות נראה דין בעין הירושלמי (ה' ז) דקריין בהם על שיעור דכתיב אשר נמו ויתא' י"ב י"ג [כגד] י"ד וט"ו ומשני רב מלכו י"ג זמן מלחמה הוא הוא מוכיח על עמלו שאין ניהא. פירוש לוכא לרבי' דלא הוא כימים אשר נמו חסם. אלא מנחה לא יקראו. ב' לפניו ולאחריו קורין ב' און קורין והכי נמי איכא לפרושי טוניה דדין זמן קהלה פ"ו זמן מלחמה ולכא לרבי' ומימי' אשר נמו חסם ולא מומיניהם | אדמשהע זמנים אחרים דומיא דלאו זמנים דהוא סבו ניהא ולא נדון קרא לרבי' דמכל מקום קודא ואלא לר' קרא) דמק"ו אחי כדאימא בירושלמי. ולא נהיה לרבינו חס דהיה ליה למימר זמן מלחמה הוא ועוד קשיא ליה הלא דקאמר ואלא לר' קרא לרבי' דאין דין הש"ס (אמרו) וכן דבריו כיון שלא הוכר הקל וחומר בעמדה דין ופירש רבנו חס זמן קהלה (כל הלא) עכלה מתאספין למענית אבחר | ובאזני בני הכפרים

למירוח לומר קליטוח והמנוחה לפי שט נקלו לנמוד על נפשם | והוא לרבי' רחמים. וכן מצוה במשה שעשה מענית כשנלה בעמלק דכתיב ומה אהרן ומוך עלו ראש הגבעה | דורשין במסכת מענית | מכלן למענית אשר זכר זכרן שלשה מכלן נראה לרבינו חס קעד למענית אבחר שאנו טושין כמו שכתב ימי מדרכי ואבחר כשנקלו היהודים לעמוד על נפשם ולא מצונו לו פתח כשום מקום אלא בכלן | ומה שאנו מקדימין מענית ליום המשי היכא שחל פורים להיות במזמלי שנה ולא בפדיון ליה בערב שנה ומלא בשכונא הגאונים לפי שרמזין מענית להרבות בטליות ובהטניות ולא יתכן לעשות כן בערב שנה לפי שאנו יוכלו לעבוד לכבוד השבת | והוצמכתה סופרים (פ"ו ה' ד) אימא שרמזינו בעמלק ומענית אבחר שלשה מעניות של אבחר אב"ס שאותן היו מצוין לא היו דאיהם להמענות בנין שנאלו ב' אטומי והוקם המשכן | ואימא שיתמר ושיבחר אחר קרא ולא יבחר. אחר רעה בר נה הנה אחר רבי יוחנן ו' דברי רבי עקיבא מיתמתה אכל חכמים אומרים שמן הזה הואיל ומשכנך זה אין קורין אותה אלא שמינה • כלומר הואיל ועיניהם על פנייהם בשמות

למקרא מגילה כדי לחלק להם מעות פורים ביום קריאתה לפיכך אין קורין אלא בנזונה שאם יקראו אותה קודם זמנה יתלקו להם מעות פורים ביום קריאתה כדאמרין לקמן (דף ד' ע"ג) ביום ומחלקין ב' ביום ומזלין המעות קודם י"ד | ואלא יהיה להם נמה

לשמות פורים ואמרין לקמן (דף ה' א) אכל שמחה אינה טיהנת אלא סמחה (ה' ה) והא דאמרין זמן הזה לפי שמזלין רוב עיני | וי"ט שגורסי' הואיל ומשכנך זה כלומר בנזונה הזמן | והאזין ישראל יוכלין להעמיד בדמוניהם | ואין לקן לדי כשנה היו קורין י"א י"ב י"ג [אלא שמן הוכן] אין קורין אותה אלא שמינה שהוא י"ד וט"ו וכן הלכתה: דף ב ע"ב כרצון המוקפין טומה מינעו יהושע ק טן קורין אותה בחמשה עשר. מנה לן אחר ו' רבא דלאר קרא | וכלן ב' היהודים הפרטים 'וגו' מדפריש בחזקתה עשר מוקפין טומה בחמשה עשר וי"ט וי"ט אב"ס שמינה מוקפת טומה מינעו יהושע ק טן קורין טע"ו מ"ט | והואיל ועשה ש' נג' והיהודים אשר באושו נקלו בשלשה עשר ב' בארבעה עשר ב' ונות בחמשה עשר ב' ו' | דף ג ע"ב | אריב"ל כרך וכל המקוץ לו אב"ס שמינה נראה עמו כגון שישבחה דברי' נבנאל לו כל הנראה עמו אב"ס שלא סמך לו כגון שישבחה בראש ההר מיון כדרך וקורין טע"ו ועד כמה (לכל דף ב' כ"ג) ל"ד ידמי' מיל:

הגהות הרמב"ם (ה') לפניו כדארבי' | (ג') זיל להתם: | (ג') לא נכשא סם אלא בשרי' | סוף פרשת בשלה בכם הסכילתא ובליקוט הביאו בשם פרוקי ור"א: | (ק) לפניו הני' רבא:

הגהות הרמב"ם
 בחמשה עשר כפרים ועשרות וכי' כיצד הל' להיות ארבעה עשר בשנים | דורשין אהיה ב"א ביום ב' | אלא בזמן ההו' שבמסכתין ואין יוכלין לעמוד בהיהם אין קורין אותה אלא בחמשה

תפארת שמואל

(א) והא דאמרין בזמן ההו' דבשרין ריב' עיני' וכו'. אנו לדין קריאה קד' ודפורס כח שאמר לעיל אבל חכמים אומרם בזמן ההו' פ"י (שיל) בזמן ההו' רבינו עניים וכו':

קרבן בתנאים

פרק ראשון | ארבעה עשר אחרים רוביא דאי' זמנים רדוהו בזו ניהא. וכו' בערב קטן בשמי שפלא חריפתח בתי' מגילה שנקשה עם דלא זמניה אלא לרבי' תרשר ותולכר ע"ש שיטת גמור הוא ולא רבא דני' דרבי סה: | ויבאית בני הכפרים "עשרות" וכו' | ב"יהות תהמנניה. והקסם ט"ו פ"ו חס פ"ו הרפ"ו עקיב' הא דתקן הל' להיות בשלשי וברבי' כפרים מקדימין ליום הכניסה. ואם אימא ע"כ' היו מתקנים אמרי' דתיקן ליום הכניסה ליתקן בר"ג ע"כ. ר"ל דנלמח אה דוית לקרות ביום י"ג הכיטת כדס. אף חכמים הקלו על בני הכפרים להקדימין על יום הכניסה כמד שמספקין חס זמנון וכוונא להם שיהו פטורים ביום י"ג למחר לרבי קרי ליה בתלמוד יום נקטר הוא. ומאי פ"ך לר"ת אמר מענית אבחר קטע מינס שנכסה העב. ומלא המענית קודם לזווד נקטר ומנה עס דף י"ג אה נדרו קודם לזוודי טל נדו' אה גורמט. וחו מה פ"ך חסם אלא ללו דקא קרי ליה בשפיר מענית ולא למסעד וכמענית הא יום שלמי יום טורייתא הוא ונראה לי דנרסר בעינא לזווד נקטר ע"מ קמי' מוקפין בספקד והא יום נקטר הוא יום חסר נמי יאה אבחר בספקד דהו' יום שלמי טורייתא. וכן אימא להדיא בירושלמי כפרק פיר מענית הלכא י"ג על דמינה דרי' יוס' מה על לנאר ר"ל יום נקטר דה' גלוא הכי יום י"ג אבחר

מזה ששלמי י"ד. ומשני כל (הדרישך שהו' אבחר בספקד אף טהא מחולק הנגלי עם הירושלמי דלשעתי' דהירושלמי ל"ל דיום שלמי מגילה מענית לכו אבחר אלא מענית ולא בספקד והנגלי כפר לפי מה שכתבתי דיום שלמי אשר בספקד אבחר. ואם חקשי לן א"כ לשיעת הנגלי מה על לנאר כס יום נקטר דהא בספקד גלוא כרי אבחר ממו יום שלמי י"ד ל' כמו שפ"י הירושלמי לבפוך דלא כל אלא למטת ימים שנכשו טקן נכס | לשרלו ועי' מענית פ"ו ש"י ס' י"ד מ"ס סה: | (ג) והיה צריכיה דרשיב. ובמו מענית ב' ביום ערס נלחם למלחמה כמו שכתב רבינו בעמלק. ובאלוהות מסתא יוהר וי"ג עשאו מענית דמי מדרכי ואבחר לפי שכל נקלו לנמוד על נפשם והו' לרבי' רחמים: | (ד) ודרשין בספ"י תבנית שכתב' למענית צבור. ליהא סמכתי ל' אה | ונלמח וכו' אבחר דרי' א"ס ספ"ד. וכן מצונו נג' הפועלים נבי הא דמי נג' מענית: | (ה) ובשבתה שושרים. כס' כנראה. ועי' נב"י ס' הכ"ט: | (ו) יאה יהיה אה' ככה לשיטתה. והא דקמי' גופן ב' ביום ומחלקין ב' ביום. שאם חסם דרי' אבחר לקרות ביום י"ד שהוא סתו: | (ז) י"ט שגורסי' הוא לטון הר"ף: | (ח) שרי' ישראל יוכלין להעמיד בדמוניהם. שלא היו מנדהים שמונאים זמן כלן לדי' כשנה: | (ט) הר"ג ואין באין לר' שנה היו קורין ביום ביום כיון אב"ס בזמן ההו' שבמסכתין ישראל' ברחיהם אין קורין: | (י) הר"ג על' בן היהודים הפרטים וכו' עיניהם את יום ארבעה עשר ובסודריים:

קיוצור ספקו הראשי

פרק ראשון א מגילה נקראת גמרא עשר בשנים עשר בשלשה עשר וכו' והסלדל' און קורין אותה אלא בי"ד ומתענן ב"ג וקורין ל' מענית אבחר שהוא זכר למח שהו' מתענן דמי מדרכי ואבחר שהיו מתענן כ"ג שנה התלמחה לפי שהיו

שדה עושבים

דף ג ע"א הר"ג וכן קהלה לכל היא עלי' להוסי'. הוליס בגילה גיל כ"י פ"ו | דף ג ע"א וקראו בשמי' תורה האלונים זה מקרא. ספדיה יד' הרבם ספדי' ג"כ כ"י | ויבאו אלכלא הרבטת דהאי קרא. הוליס נמיט גיל כ"י פ"ו | סדינים בעשרתן ולויה בדיוקן וכו' פולן בעמלקי שובתין וכו' לשיטת ספדי' בגילה. הוליס מוק' פ"ג כ"י פ"ו | אבחר לאוד סימן שלום לחבירי' בלילה הייחשן בשט' פ"ו ראה. הוליס נכמה ספדי' כ"י פ"ו:

קיבין כפרים

איכ' מתאספין לתיא' ביום הכניסה וגם כשהו' דהיי' יום קריאה לבני כפרים כשחל י"ד אחר השבת כפרים כקדימין ליום הכניסה. ורגי' שאנו מקדימין פתוח' מענית ואם בני כפרים מתענן בו עם שהוא יום קיום שלהם. כיס בני כפרים ועשרות טורקין אותו יום מענית שהרי הוא יום קהלה לכל בשביל כן. ועלוי' יחזקין: | (א) והואיל ועשה טו' נג' דכתיב והיודים כו'. בעיל' יחזקין:

זמן קהלה לכל הוא. וי"ב גובי' כפרים ולא בדרך קרא לרבי'א וכו' בר"ף (מהא מק'ו) | כן ודרשין כפסכת הענית וכו'. במענית ליהא אכל ביה כדרי' דר"א וכו' במסכתא ועי' בליקוטא דף ע"ב ור"ו חולין: | מנ' ומה שאנו מקדימין מענית ליום ה' פ"ו. וי"ב גיל כשם שבוטו כלי ודק עמיד ר"ת הגיל' כ"ג זמן קהלה לכל שבמסכתין לתא. והכו' ר"ג חל בשבת

ולרש"י דוחק זה, לכן מפרש דבבלי חולק על ירושלמי. ור"ת נמי סובר כרש"י דבבלי חולק, ומפרש "קהלה לכל" סליחות וכו'. ועיין פרי חדש סימן תי"ז (סק"א) כשחל ראש חודש (ב) [באחד] בשבת מתענין ערב ראש חודש יום ה', וברא"ש (שם) מבאר תענית אסתר ביום ה' משום סליחות, הוא הדין ערב ראש חודש דאומרים יום כפור קטן, אבל כשחל ראש חודש בשבת מתענין ערב שבת בזמנו, ופ"ק לבוב מחוץ לעיר אומרים יום כפור קטן ערב שבת ובתוך העיר לא^כ.

ואימא שיתסר ושיבסר. מקשים העולם איך יצויר שיבסר, [וכי תימא] כשחל י"ד בערב שבת, הלא י"ג קהלה וכו'.^כ והנה לרש"י שפירש קולא שמתכנסין למשפט, יש לומר מיום כניסה לא דחינן כשחל י"ד זמנם בכניסה, אבל מי"ג יש לומר דבעל דיניה אין רוצה כי אם בשיבסר לבא וכדומה. ולאין שכתבו דמתכנסין לקרות בספר תורה, י"ל דסוברים כפירוש הרא"ש די"ג ק"ו, ופריך [ואימא] שיתסר ושיבסר ולא י"ג דליכא ק"ו. או יאמר לרש"י שיבסר לכרכין, כשחל ט"ו בשלישי, דפירש לקמן דף ג' ע"ב כרך שישב ולסוף הוקף, לבתי ערי חומה לא למגילה, דסובר כל שאין י' בטלנין אף מוקף נדון ככפר, א"כ אתי שפיר, ועיין מ"ש בפירוש"י.

ברש"י ד"ה אלא שהכפרים וכו'. למשפט וכו', אחד מבני עיר וכו', ופעמים ב"א וכו"ג. מה שכתב למשפט, הפוסקים כתבו מתכנסין לקרות בחודה. ונפקא מינה היכי שבית דין קבועין בכל יום וכו'. ומח שכתב אחד מבני עיר. אף על פי שאין מחויב בדבר, מכל מקום מחויב מקרי ב"ד על כל פנים, והר"ן פירש בכהאי גוונא לא מחויב מיקרי ואין מוציא, ע"ש^כ. ור"ן פירש בעשרה,

וכו'. ובדוחק יש לומר דאשמעינן דכפר מוקף חומה אין לו זמנים אלו י"א וכו', (עיין לקמן דף ג' ע"ב בתוספות ד"ה כרך, ושם יבואר), והכי קאמר חל י"ד בשני אין כפרים מקדימין, ומדלא אשמעינן רבותא טפי חל ט"ו בשני כפרים מוקפין בו ביום, דמיום כניסה לכניסה לא דחינן, אלא דכפר מוקף חומה אין לו כלל זמנים אלו^כ.

חל לחיות ערב שבת וכו' חל לחיות בשבת וכו'. מתניתין רבי היא. והרמב"ם ז"ל פסק בקמייתא כמשנה, וכחל בשבת כתנא קמא דרבי לקמן (ד:): דעיירות בערב שבת דמקרי ל"ד שפיר טפי וכו', עיין מגיד משנה פרק א' הלכה י"ד יע"ש. ובפירוש המשניות והר"ע ברטנורה לא זכרו כלום אי הלכה כמשנה או לאו, ועיין בהשגות הראב"ד פסק כמשנה, ולדידן אי אפשר שחל י"ד בשבת^{כא}.

גמרא. אימא זמנים טובא. דהיינו יו"ד נמי, אף על גב דמכניסה לכניסה לא דחינן, ריש ליישב עיין מ"ש לקמן בהא די"ג זמן קהלה לכל, יעויין שם.

כדאמר רב שמואל בר יצחק י"ג זמן קהלה וכו'. איהו דוקא אמר למילתיה ארב שמואל בר נחמני [דדריש] "כימים אשר נחו", די"ג זמן קהלה לכל, למלחמה, ואי אפשר לרבות מכימים "נחו" וכו', אבל מזמניהם אפשר לרבות י"ג. ורב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן סובר מזמניהם דומיא דזמנם נמי ליכא לרבווי י"ג, דלא נחו^{כב}.

ויש ג' פירושים זמן קהלה. פירש"י, דלא צריך לרבווי. ופירש הרא"ש (סי' א') דאי אפשר לרבווי, והאי "ולא צריך" ענין בפני עצמו, והכי קאמר [זמן] קהלה וכו' ואי אפשר לרבווי מזמניהם, ובאמת [דלמסקנא] דאי"א וי"ב קאי תו לא צריך י"ג לרבווי, דק"ו הוא, וירושלמי ובבלי חדא הוי,

כד. ועיין משי"כ בהגהות היעב"ץ ובספר יד דור ובספר מתח אלקים.

כה. וכ"כ רבינו במשכבות זהב (סימן תרפ"ח סק"כ) דרש"י לא ס"ל כירושלמי דבן כרך אינו מוציא בן עיר [וכ"כ בהלכות ברכות להריטב"א פ"ה ה"ג דבן כרך מוציא בן עיר], אבל בריטב"א כתב דאפילו להירושלמי יש לומר דבן עיר מוציא בן כפר, ועיין בהערה ק"ג. ולפמשי"כ רבינו בדעת רש"י הוא הדין דבן כפר שנכנס לכרך ביום הכניסה בן

כ. עיין משי"כ לקמן בד"ה ור"ה חל אחר השבת, ובדף ג' ע"ב ד"ה ברש"י, ובשפת אמת ד"ה בגמרא מנלן.

כא. ועיין משי"כ רבינו לקמן דף ד' ע"ב ד"ה שם רבי. כב. והרא"ש גורס "אמר" רב שמואל וכו' ולא "כדאמר", וא"ש. וע"ע בספר נפש חיה ובספר אמרי בינה.

כג. ובמשכבות זהב (סימן תרפ"ו סק"כ) כתב רבינו דאם אומרים סליחות מתענין ביום ה' ואם אין אומרים מתענין בערב שבת, וכן כתב במשנה ברורה סימן תי"ז סק"ד.

תענית אסתר וקריאת המגילה בייג

וגם לא זמן מנוחה הוא, ומנוחה גורמת בקריאה כדכ' כימים אשר נחו צבם וגו', כמו שהקשה על פי רש"י. ועוד יותר קשה לחיך לנו טעם שיביא ראוי לקריאה כיון דלא נחית לסדרת רש"י משום שכיב צו עיקר הנס.

המדרבי הביא ג"כ פי' ר"ת והוסיף: "הלכך לא נריך קרא דסדרת דשפיר קורין שצבל שנה ושנה היו מתאספין לשם פורים". ועדיין לא מחייב כנ"ל

והנראה דכאן דס"ל לר"ת כיון שייג נקבע לתענית אסתר זה הקביעות גופא סגי להיות קביעות לקריאה והוי שפיר כימים הקבועים לקריאתה, וצ"ח הוא דניחא ליה לפירושו יותר מלפי רש"י. אמנם ל"ע מה ענין קביעות לתענית להיות ראוי לקריאה ועוד להחשב כקבוע לענין מקרא מגילה, וכלל שני ענינים נפרדים הם.

והנה ציטוד קביעות התענית מצוהר דדברי ר"ת "שאנו עושין כמו שעשו צימי מרדכי ואסתר כשנקבלו היהודים לעמוד על נפשם". וכן כתב הרמב"ם בפ"ה מתענית ה"ה: "ונכנו כל ישראל בזמנים אלו (של ד' לומות) להחטות, וצ"ג בחדר זכר לתענית שהחטו צימי המן שנאמר דברי הלומות וזקתם" וכו'. וצ"ח לתענית סוף פרק שני הביא דכתב הראב"ד דמשר"ה מותר להחטות צ"ג בחדר אף דהוב יום שלפני פורים משום די"ג אינו דומה לשאר

תנן צריש מגילה: מגילה נקראת צ"ח צ"ח צ"ח צ"ח צ"ח. ובגמ': היכא רמיזא אמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן אמר קרא לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם וכו' ואימא חריסר וחליסר כדאמר ר"ש בר יצחק י"ג זמן קבלה לכל היא ולא נריך קרא לרצויו. ופרש"י: "זמן קבלה לכל היא - הכל נקבלו להנאם מאויביהם בין בשושן בין בשאר מקומות כמו שכתוב בספר הלכך לא נריך קרא לרצויו שיבא ראוי לקריאה דעיקר הנס צו הי"ח".

וכי הרא"ש על פירוש זה: "ולא נכירא דנכי דנקבלו צו ציום כיון שקבעו הקריאה צ"ח ובע"ז מנלן שיכולין לקרות צו ועוד דלא זמן מלחמה גורמת הקריאה אלא זמן המנוחה כדכתיב כימים אשר נחו צבם היהודים וכו' ופירש ר"ת זמן קבלה לכל היא שהכל מתאספין לתענית אסתר וצאים צני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים לפי שצו נקבלו לעמוד על נפשם והיו לריכים רחמים וכן מלינו במשה שפעה תענית כשנלחם בעמלק וכו' ומכאן נראה לר"ת סעד לתענית אסתר שאנו עושין כמו שעשו צימי מרדכי ואסתר כשנקבלו היהודים לעמוד על נפשם".

וצריך ביאור, מאי ניחא לפי ר"ת הא דלא נריך קרא לרצויו, נכי די"ג תענית הוא ומתאספין לומר סליחות, מ"מ כיון שקבעו הקריאה צ"ח ובע"ז מנלן שיכולין לקרות צו.

תעניות דזכרון הוא לנפשו שגשגה בו, ועוד שיש לנו סמך בכתוב שאמר וכאשר קימו על נפשם דברי הלומות לומר שכשם שקבלו עליהם לעשות יר"ע כך קבלו עליהם דברי הלומות וזעקתם כלומר לעשות תענית בכל שנה ושנה ועיין בר"ן שם דאחרים פירשו דקאי על ד' לומות דקבלו עליהם המשחה והשמחה בימי העובד כאשר קבלו עליהם בימי הרעב ד' הלומות שחקנו הנביאים על החורבן אבל לשון "זעקתם" מורה דקאי על תעניות של אסתר ולא על ד' לומות שם לחבל ולא לחפלה וזעקה. ע"ש

אוצר החסידים

ו"ב ליסוד קביעת התענית דוכי דקבלו עליהם לעשות משחה ושמחה להיות בימים זכרים ונעשים לפרסומי ניסא על הישועות שעשה לנו, אבל דברי הלומות וזעקתם שבו לריכוס להם בימי נרות למי קבלו עליהם לעשות תעניות בכל שנה ושנה. ועיין בלבוש שכתב: "ומפני שאנו מקיימים ימי הפורים לזכר אוחו הגם ג"כ לריכוס אנו לעשות כמותן צענין התענית והסליחות והתחנונים כי אם לא הו' קבל וברע לא נקבל בתמיכה". וז"ע כנ"ל

והנהגה הזו, דהנהגה כהנהגתם בלכות כ"ד החזקה כתב "יש מלות אחרות שנתחדשו אחר מתן תורה וקבעו אותם נביאים וחכמים ופשוטו בכל ישראל כגון מקרא מגילת וכו' אלא כך אנו אומרים שכנביאים עם צ"ד חקנום ולו לקרות במגילת בעונתה כדי להזכיר שצדו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו ויהי קרוב לשוועתנו כדי לזכרו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שכבשנו בתורה ומי גוי גדול אשר לו אי

קרובים אליו וגומר". ולפי המבואר בדברי הרמב"ם אלו, דחקת מלות קריאת מגילת הוא לא רק להזכיר התשועות שעשה לנו כ"א גם שיהי קרוב לשוועתנו וכדי להודיע לדורות שאמת מה שכבשנו בתורה ומי גוי גדול אשר לו אי קרובים אליו כד' אי בכל קראנו אליו, מחייב שפיר הוא דקבלו עליהם הלומות וזעקתם כמו שקבלו השמחה והמשחה, דכ"ז הוא לפרסומי ניסא של פורים להיות בימים זכרים ונעשים על התשועות ושכח קרוב לשוועתנו, וע"כ הוא דנקבע תענית זה לחפלה ולזעקה להודיע שהוא קרוב לקוראיו. וזכו ציבור דברי הראשונים דמשר"ה מותר להתענות צ"ג אף דהוא יום שלפניהם, דאינו דומה לשאר תעניות, דזכרון הוא לנפשו שגשגה בו, דתענית זה קביעותו משום פרסומי ניסא של פורים. וכדבריו כ' הראשונים צ"ג מתענית פ' כ"ד: "ומה שנבגו להתענות צ"ג בחדר והוא יום שלפני פורים וכו' ועוד דזמן קבילה לכל היא שנקבלו ועמדו על נפשם למלחמה וצקשו רחמים וגם הוא מטיקו הגם".

ש"ב מלאתי כמעט מפורש כנ"ל באחרות חיים ובכל צו, "דמה שנבגו להתענות צ"ג שהוא יום שלפניהם לפי שלא נאסר אלא תענית של ער אבל התענית שאנו עושים אינו אלא זכר לתענית אסתר ושיזכור כל אדם שהצורה ית' רואה ושומע כל איש צעת נרות כאשר יתענה אליו וישוץ אליו בכל לבו כאשר עשה לאצותיו בימים ההם בזמן הזה".

ובשאלות פ' ויקהל כ': "וזמן שחל י"ג בחדר להיות בערב שבת או בשבת מקדימין ומתענין בתמישי בשבת מפני שהוא גם וגם

מקדימין ולא מאחרין אבל ת"צ בזמן שחל להיות
 בשבת מאחרין ומתענין לאחר שבת מפני שכיב
 זו פורענות ופורענות מאחרין ולא מקדימין.
 כרי מצואר דאינו דומה תענית אסתר לשאר
 תעניות, דשאר תעניות הם לזכר הפורעניות
 ואקדומי פורענותא לא מקדימין, ותענית אסתר
 אינו אלא לזכר הנס ושפיר מקדימין ליה.

אוצר החכמה

מעשה, לפי המצואר דמנחה פרסומי ניסא של
 פורים הוא גם התענית ומש"כ קבלו
 עליהם דברי הלומות וזמקתם לכודיע שהוא
 קרוב לשועתנו, היינו טעמא דר"ת, דכיון
 שנקבע י"ג לתענית אסתר שפיר ראוי הוא

לקריאה כיון דהוא מכימים כקצועים לפרסומי
 ניסא של פורים, ולי"ז קרא לרצוי.

וסברת רש"י נראה לבאר, דהא דבעינן
 קביעות לקריאה אינו אלא ל"ד ופ"ו
 שפיקר הנס לא נעשה וגרמח קריאתם
 היא כמנוחה כדכתיב כימים אשר נחו זבס וגו',
 אבל ל"ג שבו נעשה עיקר הנס לא לריך קרא
 לרצוי שיבא ראוי לקריאה שיבא דא"א לקרובה
 כתקנתה. וגם הא דבעי תקנה וא"א אחרת זהו
 ל"ד שאין בו סיבה לקריאה כ"א מנוחה ע"ז
 לריך תקנה אבל ל"ג שבו נס כיב ל"א קרא.
 ומיושב שתי הקושיות של הרא"ש על רש"י. וע"י
 להלן סוס"י ז' עוד צביאור דעת רש"י וברא"ש.

סימן ב

בקריאת בני הכפרים

מגילה נקראה צ"א צ"צ כ"י אלא שכפרים
 מקדימין ליום הכניסה. וברש"י אלא
 שכפרים נחנו לכן חכמים רשות להקדים
 קריאתה ליום הכניסה כ"י שכפרים מחכמים
 לעיירות למשפט לפי שבהי דינין כ"י וככפרים
 אינן בקיאים לקרות ולריכין שיקראנה להם אחד
 מצני העיר כ"י.

כיו מקדימין ליום הכניסה ואומר ברב רבי חיים
 כהן דצני הכפרים היו קורין צעירם כדמוכח
 בירושלמי והשתא הוה שתי צ"ד צ"ז עיירות דצני
 האו גוונא לא שייך לא תהגודדו אפי' לאצוי
 והא דקרי ליה יום הכניסה לפי שצעירם היו
 מתאספין לבוא לציככ"ס צעני וצחמישי לקרות
 בתורה וכן נראה דאמר בירושלמי דצן עיר אינו
 מוליא צן כרך דכל שאינו מחוייב בדבר אינו
 מוליא אחרים יד"ח וכיון שצני הכפרים היו
 בקיאים לקרות ודאי היו קורין צעירם. והנה
 לפירוש רש"י יקשה קושית החוס' דמה תירץ
 ממגילה כיון דס"ל דבעיירות היו קורין. וגם
 יקשה מהירושלמי דצן עיר אינו מוליא צן כרך
 דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוליא אחרים ידי

ומבואר דעת רש"י שהיו קורין בעיירות שהיו
 מחכמים שם למשפט ואחד מצני העיר
 קורא להם. אבל החוס' ציצמות (דף י"ד.) ד"כ
 כי אמרינן לא תהגודדו כגון שתי צתי דינין
 צעיר אחת כ"י וא"ת מה תירץ ממגילה דצעיר
 אחת היו קורין לצני העיר צ"ד ולצני כפרים